

35 LAT CZASOPISMA „TURYZM/TOURISM”

Historia słowa „turizm” w języku polskim sięga okresu międzywojennego. Do obiegu naukowego wprowadził je profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego Stanisław Leszczycki (1907–1996), który w 1937 r. zdefiniował to pojęcie jako „całokształt zagadnień turystycznych, gospodarczych, geograficznych, statystycznych, prawnych, kulturalnych i społecznych związanych z ruchem uzdrowiskowo-turystycznym” (Wprowadzenie, 1985, s. 3). Już wtedy turystyka była postrzegana w Polsce jako złożone, wieloaspektowe zagadnienie badawcze.

Do tradycji tych nawiązano w latach 70. XX w., kiedy – w zupełnie już innych realiach społeczno-politycznych (kraj socjalistyczny z gospodarką centralnie sterowaną) – reaktywowano badania naukowe nad zjawiskiem turystyki (prowadzili je głównie geografowie, ale też przedstawiciele innych dyscyplin naukowych). W 1979 r. na Uniwersytecie Jagiellońskim powstał pierwszy w kraju Zakład Geografii Turyzmu. Jego twórcami byli autorzy pionierskiego podręcznika pt. *Podstawy geografii turystyki* (Warszyńska, Jackowski, 1978). Równolegle na Uniwersytecie Łódzkim rozpoczęto kształcenie w zakresie turystyki najpierw w ramach Podyplomowego Studium Turystyki, a potem specjalizacji

na studiach geograficznych w utworzonym w 1981 r. przez prof. Stanisława Liszewskiego Zakładzie Geografii Miast i Turyzmu.

Badania nad turystyką prowadzone były w tym czasie także w wielu innych ośrodkach akademickich w Polsce (Wrocław, Warszawa, Poznań, Gdańsk). Powstające coraz liczniej prace naukowe nie zawsze jednak było gdzie opublikować. W kraju istniało zaledwie kilka czasopism poświęconych problematyce turystycznej, jednak niekoniecznie ukazywały się one systematycznie, a możliwości publikacji artykułów w zagranicznych periodykach były bardzo ograniczone z powodu istnienia tzw. żelaznej kurtyny. Dotkliwie brakowało forum wymiany wyników badań, poglądów i teorii naukowych związanych z turystyką.

Łukę tę dostrzegł założyciel Zakładu Geografii Miast i Turyzmu UŁ S. Liszewski i w 1985 r. w ramach zeszytów naukowych „Acta Universitatis Lodzianensis” powołał nowe czasopismo pt. „Turizm”. Nazwa nawiązywała do czasopisma „Turizm Polski”, założonego przed II wojną światową przez wspomnianego S. Leszczyckiego, i miała upamiętniać tego uczonego jako pioniera badań nad turystyką.

Łamy nowo utworzonego czasopisma z założenia miały być udostępnione wszystkim badaczom turystyki, niezależnie od reprezentowanej przez nich dyscypliny. Wynikało to z zapożyczonej od S. Leszczyckiego definicji turystyki, podkreślającej interdyscyplinarny charakter badań, oraz z przyjętego założenia, że teorię turystyki można rozwijać tylko przy udziale badaczy wielu dyscyplin naukowych. Do publikowania w utworzonych zeszytach zaproszono autorów zarówno prac empirycznych, jak i istotnych artykułów przeglądowych oraz oryginalnych prac teoretycznych, a także aplikacyjnych, mogących stanowić pomoc w ulepszeniu działalności praktycznej instytucji turystycznych.

Struktura pierwszych zeszytów „Acta Universitatis Lodzensis. Turizm” obejmowała stałe działy, w których zamieszczano: artykuły, notatki naukowe, sprawozdania (najczęściej z przedmiotowych konferencji naukowych, ale także seminariów i ćwiczeń terenowych ze studentami) oraz recenzje publikacji. W dobie politycznej izolacji dla wielu polskich naukowców lektura sprawozdań z zagranicznych konferencji czy recenzji obcojęzycznych książek była jedyną możliwością śledzenia aktualnych zagadnień badawczych z zakresu turystyki. Dlatego trudno przecenić rolę tych dwóch działów.

Początkowo zespół redakcyjny czasopisma „Acta Universitatis Lodzensis. Turizm” był bardzo skromny – liczył zaledwie dwie osoby (S. Liszewski – redaktor, Elżbieta Dziegieć – sekretarz naukowy). Ambicją redakcji było zamieszczanie już od pierwszego numeru obszernych streszczeń artykułów w językach obcych, tłumaczonych przez stałych współpracowników z Wydziału Filologicznego UŁ: Lucjana Kowalskiego (język francuski) i Leszka Podbielskiego (język angielski). Zakładano bowiem, że „Turizm” skierowany jest do szerokiego grona odbiorców, nie tylko rodzimych, ale również zagranicznych. W latach 1985–1990 w serii „Acta Universitatis Lodzensis. Turizm” opublikowano 7 zeszytów w formacie B5 (w 1990 r. dwa zeszyty – 6 i 7) – rys. 1a i 1b. Znalazło się w nich łącznie 35 artykułów, 8 notatek naukowych, 10 sprawozdań i 7 recenzji.

W 1991 r. utworzono samodzielne czasopismo naukowe pt. *Turizm*, ukazujące się dwa razy w roku, z nową numeracją (t. 1, z. 1; t. 1, z. 2 itd.). W Kolegium Redakcyjnym pracowały trzy osoby: S. Liszewski jako redaktor, E. Dziegieć – zastępca redaktora, i Elżbieta Paradowska – sekretarz czasopisma. Powołano też czteroosobową Radę Naukową, w której składzie znaleźli się wybitni polscy specjaliści w dziedzinie turystyki: Jadwiga Warszńska, Alicja Krzymowska-Kostrowicka, Antoni Jackowski i Jerzy Wyrzykowski.

W dziesięciolecie 1991–2000 wydano 20 zeszytów w ramach 10 tomów, w których zamieszczono 83 artykuły, 39 notatek naukowych, 51 sprawozdań oraz 39 recenzji. Periodyk otrzymał nową formę i szatę graficzną (rys. 1c i 1d). Zachowano jednak dotychczasową

strukturę, publikując działy: *Artykuły*, *Notatki naukowe*, *Sprawozdania* i *Recenzje*. W przypadku pięciu zeszytów wprowadzono jednorazowo nowe działy (np. *Dyskusja*, *Informacje bibliograficzne*, *Notatki dydaktyczne*), co wynikało z charakteru prezentowanych opracowań. Utrzymano też obszernie dwujęzyczne streszczenia, których tłumaczenia wykonywali L. Kowalski (język francuski) i Ewa Mossakowska (język angielski). W celu zapewnienia ujednoliconej oprawy kartograficznej i graficznej artykułów zatrudniono – pracującą w redakcji do dziś – Annę Wosiak.

Kolejne lata ukazywania się czasopisma „Turizm” (2001–2008) przyniosły wiele istotnych zmian. Od 2001 r. realizowano obowiązek recenzji zewnętrznej artykułów i zamieszczania nazwisk recenzentów na stronie redakcyjnej. Równie ważnym posunięciem było wprowadzenie tłumaczenia pełnych wersji artykułów na język angielski. Wymusiło to zmianę formatu z B5 na A4, ponieważ postanowiono wprowadzić podział kolumny na dwa łamy, by teksty w języku polskim i angielskim mogły występować równolegle obok siebie. Jednocześnie zrezygnowano z tłumaczeń na język francuski. Od początku wieku aż do dziś o profesjonalny poziom języka angielskiego w tekstach naukowych dbają tłumaczka E. Mossakowska i *native speaker* Richard Bolt, z wykształcenia geograf. W tym czasie do Rady Redakcyjnej dołączył prof. Andrzej Matczak.

W okresie 2001–2008 wydano 14 zeszytów w ramach 8 tomów (dwa zeszyty były podwójne), w których zamieszczono 75 artykułów, 28 notatek naukowych, 17 sprawozdań i 28 recenzji. Mimo zastosowania nowego formatu periodyku, zachowano jego kolorystykę i elementy graficzne nawiązujące do poprzedników (rys. 1e). Zmianie uległa struktura artykułów: do celów bibliograficznych wprowadzono zarysy treści i słowa kluczowe w obu językach.

Lata 2009–2020 były czasem wprowadzania w czasopiśmie kolejnych znaczących zmian, które służyły przygotowaniu „Turizmu” do wejścia na rynek zagraniczny. Dwujęzyczne czasopismo, publikowane dotąd w dwóch równoległych łamach (co, niestety, okazało się niewygodne przy składaniu poszczególnych zeszytów), zostało gruntownie przekształcone. Postanowiono drukować obie wersje językowe jako odrębne całości, połączone wspólną, odwróconą w stosunku do drugiej wersji językowej okładką (rys. 1f i 1g). Tym samym zaszła konieczność wprowadzenia dwóch tytułów i od 2009 r. czasopismo nosi nazwę „Turizm/Tourism”. Od tego też roku rozpoczęto publikowanie periodyku w wersji angielskiej przez elektroniczne wydawnictwo naukowe Central European Science Publishers „Versita” (przejęte w 2014 r. przez De Gruyter Open EURSCI, a od 2018 r. prowadzone przez Sciendo). Publikowanie w Internecie wymagało nadania czasopismu numeru e-ISSN (2080-6922 – od 2009 r.), a zamieszczanym w nim artykułom – numerów DOI. Od 2016 r. wersja online jest

Rysunek 1. Okładki czasopisma „Turyzm/Tourism” od 1985 do 2020 r.
Źródło: archiwum własne

wersją pierwotną. Ogółem w latach 2009–2020 w 12 tomach ukazało się 170 artykułów, 11 notatek naukowych, 9 sprawozdań i 16 recenzji.

Ważnym przedsięwzięciem było wprowadzenie w 2009 r. obowiązku poddawania artykułów ocenie dwóch recenzentów w systemie *double-blind peer review*. Umiędzynarodowiono też Radę Naukową czasopisma – do pięciu polskich członków dołączyło pięciu zagranicznych naukowców. Niestety również w tym roku zmarła pełniąca obowiązki zastępcy redaktora naczelnego E. Dziegieć.

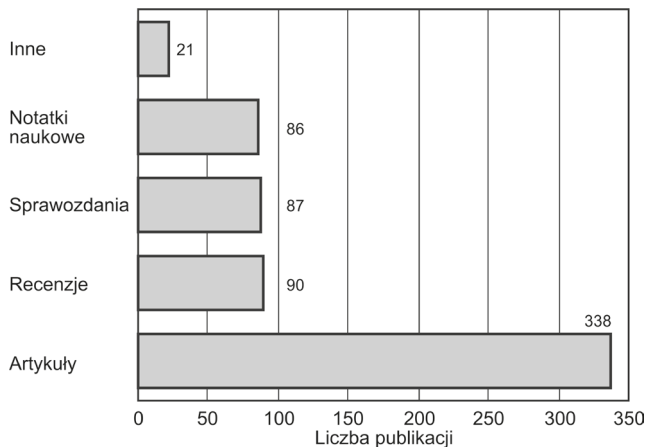
Kolejne zmiany w Kolegium Redakcyjnym nastąpiły w 2013 r. – powołano wtedy dwóch zastępców redaktora: A. Matczaka i Bogdana Włodarczyka, a do Rady Naukowej dołączyli kolejni członkowie z zagranicy (znalazło się w niej ośmiu cudzoziemców i trzech naukowców z Polski). Śmierć S. Liszewskiego (1940–2016) – założyciela i wieloletniego redaktora naczelnego – zakończyła pewną epokę w dziejach czasopisma „Turyzm/Tourism”. W 2016 r. redaktorem naczelnym został B. Włodarczyk, a funkcję jego zastępcy objął Andrzej Stasiak. Funkcje redaktorów pełnili wówczas A. Matczak i Sławoj Tanaś.

Obecny skład redakcji ukształtował się w latach 2019–2020. Redaktorem naczelnym został A. Stasiak,

jego zastępcą B. Włodarczyk, a w gronie redaktorów znaleźli się: Leszek Butowski, A. Matczak, a także Brigita Žuromskaite z Litwy i Vasył Kyfjak z Ukrainy. Obowiązki sekretarzy naukowych pełnią Justyna Mokras-Grabowska i Michał Duda, redakcją językową i składem zajmuje się Beata Bednarek (w 2019 r. jeszcze wspólnie z Elżbietą Paradowską). W 2020 r. Rada Naukowa periodyku liczy 27 członków, w tym 18 cudzoziemców, reprezentujących 15 krajów świata.

Oprócz zmian kadrowo-organizacyjnych kluczowe dla rozwoju czasopisma okazało się wdrożenie i wykorzystywanie w codziennej pracy nowoczesnych technologii informatycznych. Od kilku lat „Turyzm/Tourism” dostępny jest na międzynarodowej platformie wydawniczej OJS (Open Journal Systems), a dzięki umowie podpisanej przez Uniwersytet Łódzki z wydawnictwem Elsevier – od 2020 r. również na platformie Digital Commons. W latach 2019–2020 redakcja periodyku brała udział w programie *Wsparcie dla czasopism naukowych* Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Dzięki uzyskanym funduszom udało się m.in. pozyskać do współpracy wielu uznanych zagranicznych recenzentów. Efektem tych starań było przyjęcie w 2020 r. czasopisma „Turyzm/Tourism” do bazy Scopus. Aktualnie tytuł jest indeksowany w 40 polskich i zagranicznych bazach bibliograficznych.

Czasopismo „Turizm/Tourism” w ciągu 35 lat przeszło długą drogę: od pionierskiego periodyku naukowego, w którym publikowane były wyniki pierwszych badań nad turystyką jeszcze w socjalistycznej Polsce (lata 80. XX w.), przez jedno z wiodących w kraju czasopism dokumentujących przeobrażenia turystyki w okresie zmian ustrojowych i gospodarczych (lata 90. XX w., początek XXI w.), po dynamiczny tytuł o zasięgu międzynarodowym, aspirujący do transferowania najnowszej wiedzy o turystyce między Polską a światem (od 2016 r.). „Turizm/Tourism” – niezmiennie publikowany przez Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, z siedzibą Kolegium Redakcyjnego w Instytucie Geografii Miast, Turyzmu i Geoinformacji UŁ – jest obecnie najstarszym turystycznym czasopismem naukowym w Polsce, o imponującym dorobku publikacyjnym. W latach 1985–2020 wydano drukiem 338 artykuły, 86 notatek naukowych, 87 sprawozdań i 90 recenzji autorstwa wielu wybitnych naukowców polskich i zagranicznych (rys. 2).

Rysunek 2. Struktura publikacji w czasopiśmie „Turizm/Tourism” w latach 1985–2020
Źródło: opracowanie własne

Ale nie liczba prac jest tu ważna, lecz ich jakość. W wielu przypadkach były to dzieła fundamentalne, w których prezentowano wyniki nowatorskich badań, opisywano nowe koncepcje i teorie, podsumowywano osiągnięcia polskich badaczy turystyki. Należy tu wspomnieć choćby artykuły: J. Fischbacha *Funkcja turystyczna jednostek przestrzennych i program jej badania* (1989); S. Liszewskiego *Spała. Morfologia i funkcja miejscowości wypoczynkowej* (1991), *Przestrzeń turystyczna* (1995), *Przestrzeń turystyczna miasta (przykład Łodzi)* (1999); S. Liszewskiego i M. Baczarowa *Istota i właściwości przestrzeni rekreacyjno-turystycznej* (1998); E. Dziegieć *Urbanizacja turystyczna terenów wiejskich w Polsce* (1995); A. Kowalczyka *Turystyka kulinarna – ujęcie geograficzne* (2005); M. Jansen-Verbeke *Paradygmat terytorialności w turystyce kulturowej* (2009); A. Jackowskiego *Wkład nauk geograficznych w rozwój wiedzy o turystyce w Polsce* (2010). W „Turyzmie” publikowali najwięksi polscy

geografowie, ekonomiści, socjologowie i przedstawiciele innych dyscyplin naukowych zajmujących się turystyką.

Kilka zeszytów zostało dedykowanych wybitnym uczonym, którzy położyli istotne zasługi dla rozwoju geografii turystyki. Byli to: Jadwiga Warszyńska („Turizm” 1995), Alicja Krzymowska-Kostrowicka (1999), Bernard Barbier (2002), Antoni Jackowski (2005), Marin Baczarow (2007), Elżbieta Dziegieć (2009), Stanisław Liszewski (2015), Monika Sławek (2016), Włodzimierz Kurek (2017) oraz Andrzej Matczak (2020). Żegnaliśmy także we *Wspomnieniach pośmiertnych* twórców ważnych dzieł, koncepcji czy teorii z dziedziny turystyki, profesorów: Petera Mariota ze Słowacji, Zlatka Pepeonika z Chorwacji, Marina Bachwarowowa (z Bułgarii i Polski), Jadwigę Warszyńską, Krzysztofa Przeclawskiego, Ryszarda Gałęckiego i Olafa Rogalewskiego.

Czasopismo stale ewoluowało, dostosowując się do zmian ustrojowych państwa, zarządzeń i wymagań ministerialnych (listy czasopism punktowanych) czy wreszcie postępu w technologiach wydawniczych, edytorskich i drukarskich (od druków offsetowych po wysokospecjalistyczne programy edytorskie i elektroniczne platformy wydawnicze). Niezależnie od zewnętrznych okoliczności zespół redakcyjny nieustannie starał się tworzyć czasopismo na najwyższym możliwym poziomie. Zawsze też mógł liczyć na życzliwe wsparcie Autorów, Recenzentów i Czytelników. Dziękujemy za nie i liczymy, że tak będzie również w przyszłości. Ambitnych celów z pewnością nie zabraknie!

Redakcja czasopisma „Turizm/Tourism”

BIBLIOGRAFIA

- Dziegieć, E. (1995). Urbanizacja turystyczna terenów wiejskich w Polsce. *Turizm*, 5 (1), 5–56.
- Fischbach, J. (1989). Funkcja turystyczna jednostek przestrzennych i program jej badania. *Acta Universitatis Lodzensis. Turizm*, 5, 7–26.
- Jackowski, A. (2011). Wkład nauk geograficznych w rozwój wiedzy o turystyce w Polsce. *Turizm/Tourism*, 20 (2), 5–36. DOI: <https://doi.org/10.2478/v10106-010-0006-9>
- Jansen-Verbeke, M. (2009). Paradygmat terytorialności w turystyce kulturowej. *Turizm/Tourism*, 19 (1–2), 25–31. DOI: <https://doi.org/10.2478/V10106-009-0003-z>
- Kowalczyk, A. (2005). Turystyka kulinarna – ujęcie geograficzne. *Turizm/Tourism*, 15 (1–2), 163–186.
- Liszewski, S. (1991). Spała. Morfologia i funkcja miejscowości wypoczynkowej. *Turizm*, 1 (2), 5–32.
- Liszewski, S. (1995). Przestrzeń turystyczna. *Turizm*, 5 (2), 87–103.
- Liszewski, S. (1999). Przestrzeń turystyczna miasta (przykład Łodzi). *Turizm*, 9 (1), 51–73.
- Liszewski, S., Baczarow, M. (1998). Istota i właściwości przestrzeni rekreacyjno-turystycznej. *Turizm*, 8 (1), 39–67.
- Warszyńska, J., Jackowski, A. (1987). *Podstawy geografii turystyki*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Wprowadzenie (1985). *Acta Universitatis Lodzensis. Turizm*, 1, 3–4.